

فارسی (۲)

الف) قلمرو زبانی (۷ نمره)

معنی واژه مشخص شده را بنویسید. (۲۵/۰ نمره)

«آن مردِ بزرگ و دبیرِ کافی، به نشاط، قلم در نهاد.»

راهنمای تصحیح « نویسنده (۲۵/۰) (صفحه ۱۸)

نهایی

برای واژه مشخص شده، در گذر زمان کدامیک از وضعیت‌های چهارگانه پیش آمده است؟ (۲۵/۰ نمره)

آن مردِ بزرگ و دبیرِ کافی، به نشاط، قلم در نهاد.

پاسخ: «دبیر» در گذشته به معنی «نویسنده» و امروزه به معنی «معلم و مدرس» به کار می‌رود. (۲۵/۰)

۲

با توجه به عبارت «در هر کیسه، هزار مثقال زر پاره است.» معادل معنایی: «زر پاره» را در بیت زیر مشخص

کنید. (۲۵/۰ نمره)

«آن یکی پا نهاده بر سر گنج وین ز بهر یکی قراضه به رنج»

راهنمای تصحیح >> قراضه (۲۵/۰) (صفحه ۱۵۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ معانی زر پاره در واژه‌نامه «قراضه و خرده زر، زر سکه شده» است.

یہ جو ردیگہ

با توجه به بیت «زاغی از آنجا که فراغی گزید/ رخت خود از باغ به راغی کشید» کدام واژه در عبارت زیر، معادل

معنایی واژه مشخص شده است؟

«شب پیشین برای شست‌وشوی صحرا و بوستان چابک‌دستی کرده، راه باغ را رفته و گونه گل‌های بنفشه را

دُرافشان ساخته بود.»

پاسخ: صحرا (صفحه ۸۱)

۳

عبارت «فریاد بلند، به‌ویژه برای ترساندن یا اخطار کردن»، توضیح کدام واژه است؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) مهیب ب) نهیب ج) هیبت د) تهنیت

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» یا «نهیب» (۲۵/۰) (صفحه ۱۵۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بررسی معنی سایر واژه‌ها: مهیب ← «ترسناک»، هیبت ← «شکوه» و تهنیت ← «تبریک گفتن»

۴

از بین گروه واژه‌های زیر، معنای یک واژه نادرست است؛ درست آن را بنویسید. (۲۵/۰ نمره)

«آماس کردن: گنجایش پیدا کردن - مسرت: شادی - غیرت: تعصب - تفریط: کوتاهی کردن - حشم: هر یک از سپاه‌یانی که از یک دسته باشند.»

راهنمای تصحیح >> خدمتکاران (۲۵/۰) (صفحه ۱۷)

پاسخ‌خیلی تشریحی ✓ هر یک از سپاه‌یانی که از یک دسته باشند توضیح واژه «خیلتاش» است.

املاي درست واژه را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۷۵/۰ نمره)

۵

- الف) شبی را تا شبی با لشکری (خورد- خرد) / ز تن‌ها سر، ز سرها خود افکند.
 ب) سپیده آن روز شهر با نهیب و (صفیر / سفیر) توپ و تفنگ روس‌ها باز شد.
 ج) چون ابلیس پر تلبیس، گرد (غالب / قالب) آدم برآمد هر چیز را که بدید، دانست که چیست.

راهنمای تصحیح >> الف) خُرد (صفحه ۳۰)

ب) صفیر (صفحه ۳۹)

ج) قالب (صفحه ۵۹)

برای تشخیص املاي درست در واژگان هم‌آوا باید به معنی آن در جمله دقت کنید.

Hint

منظور از واژگان هم‌آوا، واژگانی که از نظر تلفظ با یکدیگر یکسان؛ ولی از نظر نوشتاری (املا) و معنی متفاوت هستند. **مثال** «حیات: زندگی / حیاط: محوطه»

درس‌Box

پاسخ‌خیلی تشریحی ✓ بررسی معنی واژه‌ها: الف) «خورد» به معنی «خوردن» و خُرد به معنی «کوچک»

ب) «صفیر» به معنی «پیک و نماینده» و «صفیر» به معنی «صدای بلند»

ج) «غالب» به معنی «پیروز» و «قالب» به معنی «جسم و کالبد»

در عبارات زیر، نادرستی‌های املائی را بیابید و درست آن را بنویسید. (۷۵٪ نمره)

- الف) بگیر ای جوان، دستِ درویشِ پیر / نه خود را بیافکن که دستم بگیر
 ب) بانگ و هَ‌زاهز و غریو خاست. آن‌گاه آگاه شدند که غَرَقه خاست شد.
 ج) خاک در کمالِ مَزَلت و خواری، با حضرت غنا چندین ناز می‌کند و او را به چندین اعزاز می‌خوانند.

راهنمای تصحیح

الف) بیفکن (۲۵٪) (صفحه ۱۲)

ب) غرقه خواست (۲۵٪) (صفحه ۱۷)

ج) مذلت (۲۵٪) (صفحه ۵۷)

پاسخ‌خیلی تشریحی

«خاست» به معنی «بلند شدن» و «خواست» به معنی «خواستن و طلب کردن» است. با توجه به رابطهٔ همنشینی با سایر اجزای جمله، واژهٔ «خواست» درست است.
 بیافکن و مزلت نادرست هستند و شکل املائی دیگری ندارند.

۷

از میان گروه‌های زیر، املاي دو واژه درست نیست؛ شکل درست آن‌ها را بنویسید. (۵/۰ نمره)

«صلت و جایزه - غرامت زده و پشیمان - آقوز و شیر - سور و شادی - سباح‌ت و زیبایي - حلاوت و شیرینی»

راهنمای تصحیح >> آغوز (۲۵/۰) - صباح‌ت (۲۵/۰) (صفحه ۸۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ آغوز، اولین شیری است که یک ماده به نوزادش می‌دهد و سرشار از مواد مقوی است.

صباح‌ت به معنی «جمال و زیبایي» است.

در کدام بیت، حذف فعل به قرینه «معنایی» صورت گرفته است؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) به ترتیبی نهاده وضع عالم / که نی یک موی باشد بیش و نی کم
ب) گو، یا رب از این گزاف کاری / توفیق دهم به رستگاری

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۵۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در گزینه «الف» حذف فعل به قرینه لفظی انجام شده است: که نی یک موی باشد بیش و نی کم (باشد)
در گزینه «ب» بعد از «یا رب» فعل «با تو سخن می‌گویم» حذف شده است. (به قرینه معنایی)

انواع حذف فعل:

۱) حذف به قرینه لفظی: در این نوع حذف واژه یا واژه‌های حذف شده در جمله قبل یا بعد وجود دارند. این نوع حذف برای پرهیز از تکرار صورت می‌گیرد.

مثال = مَتَّ خدای را عَزَّوَجَلَّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. (است)

۲) حذف به قرینه معنایی: در حذف به قرینه معنایی واژه یا واژه‌های حذف شده در کلام وجود ندارند و خواننده یا شنونده از مفهوم کلام به بخش حذف شده پی می‌برد.

مثال = به نام کردگار هفت افلاک (سخنم را آغاز می‌کنم) / که پیدا کرد آدم از کفی خاک

درس‌Box

۹ درستی یا نادرستی عبارتهای داده شده را تعیین کنید. (۷۵/۰ نمره)

- (الف) نوع «و» در عبارت «یکی بزرگ‌تر، از جهت نشست او و جامه‌ها افگندند.» عطف است. (درست / نادرست)
- (ب) نقش واژه مشخص شده در مصراع «ز آتش هم کمی سوزنده‌تر شد» با نقش «باز» در مصراع «دگر روز باز اتفاق اوفتاد» یکسان است. (درست / نادرست)
- (ج) در بیت «اگر لطفش قرین حال گردد / همه ادبارها اقبال گردد» می‌توان از شیوه قرار گرفتن در جمله به معنی واژه «ادبار» پی برد. (درست / نادرست)

راهنمای تصحیح >> الف) نادرست (۷۵/۰) (صفحه ۱۷)

ب) درست (۷۵/۰) (صفحه ۲۹ و ۱۲)

ج) نادرست (۷۵/۰) (صفحه ۱۰)

- پاسخ خیلی تشریحی ✓ در عبارت «الف» نوع «و» ربط است؛ چون بین دو جمله آمده است: یکی بزرگ‌تر، از جهت نشست او (آوردند) و جامه‌ها افگندند.
- در عبارت «ب» هر دو واژه «قید» هستند.
- در عبارت «ج» با روش «رابطه معنایی از نوع تضاد» به معنی ادبار (بدبختی) پی می‌بریم. «اقبال» به معنی «خوشبختی» است.

• انواع «واو»:

- (۱) ربط: بین دو جمله می‌آید: **مثال** = شد و تکیه بر آفریننده کرد.
 - (۲) عطف: بین دو اسم می‌آید: **مثال** = بدین دست و پای از کجا می‌خورد؟
 - (۳) میانوند: اجزای یک واژه را به هم پیوند می‌دهد: **مثال** = گفت و گو با دوستان همدل، دل‌پذیر است.
- قید: کلمه یا کلماتی که زمان، مکان، مقدار، حالت و ... را نشان می‌دهند و قابل حذف از جمله‌اند، قید هستند:
- مثال** = سخت شاد شد. (سخت: بسیار)
- روش‌های پی بردن به معنی واژه:
- (۱) قرار گرفتن در جمله: **مثال** = ماه طولانی بود. (ماه: سی‌روز) - ماه درخشان است. (ماه: آسمان)
 - (۲) رابطه معنایی (ترادف، تضاد، تناسب، تضمن)
 - مثال** = نیک و خوب (ترادف)، سیاه و سفید (تضاد)، سیر و پیاز (تناسب)، درخت و سرو (تضمن)
- تضمن: رابطه جز و کل بین دو واژه است.

درس Box

۱۰ با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۵/۵ نمره)

«دگر روز باز اتفاق افتاد که روزی رسان قوت روزش بداد»
الف) نقش دستوری «دگر روز» با کدام واژه دیگر در همین بیت، یکسان است؟
ب) نقش دستوری «ش» در واژه «روزش» چیست؟

راهنمای تصحیح >> الف) باز (۲۵/۰) (صفحه ۱۲)

ب) مضاف‌الیه (۲۵/۰) (صفحه ۱۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) دگر روز (روزی دیگر) و باز، هر دو «قید» هستند.
ب) ضمیر بعد از کسره، همیشه مضاف‌الیه است: روزی رسان، قوتِ روزِ او را داد.

نقش دستوری ضمائر پیوسته:

گاهی اوقات ضمائر پیوسته (م، ت، ش، مان، تان، شان) نقش دستوری (متمم، مفعول، مضاف‌الیه) می‌پذیرند. به موارد زیر توجه کنید:

مثال = چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت (ش = او: متمم) ← به او گفتم

مثال = ای غایب از نظر به خدا می‌سپارم (ت = تو: مفعول) ← تو را به خدا می‌سپارم

مثال = سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری (م = من: مضاف‌الیه) ← جانِ من فدای آن یاری باشد.

برای پیدا کردن نقش دستوری ضمائر پیوسته حتماً باید اجزای مصراع را مرتب کرد.

درس Box

مرحله ۳: آزمون نوبت اول | پایه یازدهم کلیه رشته‌ها

۱۱ در بیت «خویشان همه در نیاز با او / هر یک شده چاره‌ساز با او» یک نقش تبعی بیابید و نوع آن را بنویسید.

(۵/۵ نمره)

راهنمای تصحیح >> همه (۵/۲۵) - بدل (۵/۲۵) (صفحه ۵۲)

درس Box

بدل: یک نقش تبعی است، کلمه یا کلماتی که درباره کلمه قبل از خود توضیحی بیشتر می‌دهند و با آن یکی هستند و معمولاً بین دو ویرگول می‌آیند:

= مثال ما همه چشمیم و تو نور ای صنم

پدر جلال‌الدین، محمد بن حسین خطیبی، از دانشمندان روزگار خود بود.

در عبارت زیر، ابتدا نقش تبعی را پیدا کرده و سپس نوع آن را بنویسید. (۵/۵ نمره) (فرزاد ۱۴۰۴)

مادر فریدون فرانک پسر را به البرز کوه می‌برد و به مردی پاک‌دین می‌سپرد.

پاسخ: فرانک (۵/۲۵) بدل (۵/۲۵)

نهایی

با توجه به عبارت‌های داده‌شده، به پرسش‌ها پاسخ دهید: (۰/۲۵ نمره)

- (۱) چنان‌که بار نتوانست داد و محبوب گشت از مردمان، مگر از اطبا و تنی چند از خدمتکارانِ مرد و زن و دل‌ها سخت متحیر شد.
- (۲) بونصر را بگوی که امروز درستم و در این دو سه روز، بار داده آید.
- الف) در کدام عبارت، فعل مجهول مشهود است؟
- ب) جمله مجهول را به یک جمله معلوم تبدیل کنید.

راهنمای تصحیح «الف) گزینه ۲» (۰/۲۵)

ب) امیر، در این دو سه روز، بار می‌دهد. (۰/۵) (صفحه ۱۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ «بار داده آید» مجهول است. معلوم آن «امیر، در این دو سه روز بار می‌دهد.»

درس Box

جمله مجهول، جمله‌ای است که نهاد آن مشخص نیست: گل کاشته شد.

برای مجهول کردن یک جمله:

- (۱) نهاد جمله معلوم را حذف می‌کنیم.
- (۲) مفعول جمله معلوم را در جایگاه نهاد قرار می‌دهیم.
- (۳) فعل اصلی جمله را به صورت صفت مفعولی (بن ماضی + ه) می‌نویسیم.
- (۴) مصدر «شدن» را به زمان فعل جمله معلوم می‌بریم.
- (۵) شناسه فعل را با نهاد جدید از نظر شمار (مفرد و جمع) مطابقت می‌دهیم.

تفاوت معنایی فعل «شد» را در بیت‌های زیر بررسی کنید. (۵/۰ نمره)

«گریهٔ شام و سحر، شکر که ضایع نگشت قطرهٔ باران ما گوهر یکدانه شد
منزل حافظ کنون بارگه پادشاست دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد»

راهنمای تصحیح >> «شد» در بیت اول «اسنادی» (۲۵/۰) و در بیت دوم «غیراسنادی» و به معنی «رفتن» (۲۵/۰) است. (صفحه ۱۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

هرگاه فعل «شد» معنی «رفتن» بدهد؛ دیگر اسنادی نیست.
معنی مصراع دوم بیت دوم: دل نزد دلدار رفت، جان نزد جانانه رفت.

۱۴

در مصراع اول بیت زیر، جمله «هسته» و جمله «وابسته» را مشخص کنید. (۵/۵ نمره)

«دانست که دل، اسیر دارد» «دردی نه دواپذیر دارد»

راهنمای تصحیح «جمله هسته: دانست (۵/۲۵) - جمله وابسته: دل اسیر دارد (۵/۲۵) (صفحه ۵۳)

درس Box

هرگاه در جمله، پیوندهای وابسته‌ساز داشته باشیم؛ جمله هسته و وابسته داریم. پیوندهای وابسته‌ساز عبارتند از: که، تا، چون، اگر، اگرچه، همان‌طور که و ...

پاسخ خیلی تشریحی ✓

جمله بعد از حروف ربط وابسته‌ساز (که، تا، اگر، چون و ...) جمله وابسته است و جمله‌ای که می‌ماند، جمله هسته است.

دانست	که	دل، اسیر دارد
جمله هسته	حرف ربط	جمله وابسته
	وابسته‌ساز	

۱۵

شاخص را در عبارت زیر مشخص کنید. (۲۵/۰ نمره)

«نایب‌السلطنه را در این سفر، میرزا عیسی قائم‌مقام همراهی می‌کرد. شاهزادهٔ نوجوان، قائم‌مقام را نه تنها وزیر خردمند، بلکه مرشد و پدر معنوی خود می‌دانست.»

راهنمای تصحیح >> میرزا (۲۵/۰) (صفحه ۳۸)

درس Box

عناوین و القاب قبل از اسامی خاص (بدون فاصله) «شاخص» است: میرزا، شاه، آقا، خانم، دکتر، مهندس، کدخدا، علامه، استاد و ... = مثال استاد احمدی

پاسخ خیلی تشریحی ✓

برای پیدا کردن شاخص، اول دنبال اسم خاص (اسم شخص) بگرد. «عیسی» اینجا اسم است و «میرزا» لقب و عنوان که همراه آن آمده است.

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۱۶ ترکیب اضافی بیت زیر دارای کدام آرایه ادبی است؟ (۲۵/۰ نمره)

«نهان می‌گشت روی روشن روز به زیر دامن شب در سیاهی»

راهنمای تصحیح >> استعاره یا اضافه استعاره یا استعاره مکنیه یا تشخیص (۲۵/۰) (صفحه ۲۸) (ذکر یک مورد کافی است.)

افزافه استعاره (استعاره مکنیه):

هرگاه واژه‌ای به دیگری اضافه می‌شود، جزء از کل یا یکی از ویژگی‌های انسانی باشد، نوع اضافه استعاره است:

در علم (استعاره مکنیه)، دست مرگ (استعاره مکنیه از نوع تشخیص)

درس Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓ ترکیب‌های اضافی بیت «روی روز» و «دامن شب» هستند و هر دو «استعاره مکنیه» (تشخیص) اند.

مرحله ۳: آزمون نوبت اول | پایه یازدهم کلیه رشته‌ها

۱۷ اگر بخواهیم قالب چهارپاره را ترسیم کنیم، انتخاب کدام واژه از داخل کمانک برای قافیه هر بیت، به ترتیب

صحیح می‌باشد؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) به یاری خواهیم از آن سوی دریا / سوارانی زره‌پوش و (مهپتا / کمان‌گیر)
ب) دمار از جان این غولان کشم سخت / بسوزم خانمان‌هاشان به (شمشیر / بخت)

راهنمای تصحیح « الف) کمان‌گیر

ب) شمشیر (۲۵/۰) (صفحه ۳۲) (به نوشتن هر دو مورد با هم نمره تعلق می‌گیرد و نه یک مورد)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در قالب چهارپاره شعر از چند بند هم‌وزن و هم‌آهنگ تشکیل می‌شود. هر بند شامل چهار مصراع است که مصراع‌های زوج آن با هم هم‌قافیه هستند.

۱۸

قسمت‌های مشخص شده دارای چه آرایه‌ای است؟ (نوشتن نام آرایه کافی است.) (۵/۰ نمره)

- الف) هیچ حُفره‌ای از حفره‌های زندگی ایرانی نیست که از جانب او شناخته نباشد.
ب) روح او به حکومت بر دل‌ها و سلطنت به فرداها می‌اندیشید.

راهنمای تصحیح >> الف) استعاره یا مجاز (۲۵/۰) (صفحه ۷۷)

ب) مجاز (۲۵/۰) (صفحه ۳۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) حفره استعاره از «آداب و رسوم و فرهنگ ایرانی» است.

ب) فرداها مجاز از «آینده» است.

۱۹ واژه «حلقه» در کدام بیت جناس تام دارد؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) می‌گفت، گرفته حلقه در بر / کامروز منم چون حلقه بر در
ب) از جای چو مارِ حلقه برجست / در حلقه زلف کعبه زد دست

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۵۳)

جناس تام:

هرگاه دو واژه با تلفظ و املای یکسان بیایند؛ اما دارای معانی متفاوت باشند؛ آرایه «جناس تام» داریم:
= مثال با زمانی دیگر انداز ای که پندم می‌دهی / کاین زمانم گوش بر چنگ است و دل در چنگ نیست
ساز چنگ دست (اختیار)

درس Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در گزینه «الف» هر دو «حلقه» به معنی «حلقه در» هستند؛ در گزینه «ب» حلقه اول به معنی «چنبره و حلقه زدن» است و حلقه دوم به معنی «حلقه روی در خانه کعبه»

۲۰ آرایه مشترک بیت و عبارت داده شده چیست؟ (۲۵/۰ نمره)

«به ترانه‌های شیرین، به بهانه‌های زرّین / بکشید سوی خانه، مَه خوب خوش‌لقا را»
«در ذهن عباس‌میرزا، تنها معمای افت و خیزهای جنگ و شکست‌ها و پیروزی‌ها نبود که حضور سنگینی داشت.»

راهنمای تصحیح «حس آمیزی (۲۵/۰) (صفحه ۶۹ و ۴۲)

پاسخ‌خیلی تشریحی ✓ ترانه شیرین و حضور سنگین، حس آمیزی دارند.

در عبارت زیر آرایه «حس آمیزی» را مشخص کنید. (۲۵/۰ نمره) (فرداد ۱۴۰۴)
خاله‌ام با ذوق لطیفی که داشت، مرا نخستین بار از طریق سعدی با شعر شاهکار آشنا نمود.
پاسخ: ذوق لطیف (۲۵/۰) (صفحه ۷۷)

موارد ستون «الف» را به آرایه مربوطه در ستون «ب» وصل کنید. (یک آرایه اضافی است.) (۰/۲۵ نمره)

«الف»	«ب»
الف) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سَعِیت بود در ترازوی خویش	۱- جناس تام
ب) سر نشترِ عشق بر رگِ روح زدند / یک قطره فروچکید و نامش دل شد	۲- متناقض‌نما
ج) کنار نام تو لنگر گرفت کشتی عشق / بیا که یاد تو آرامشی است طوفانی	۳- تلمیح
	۴- استعاره

راهنمای تصحیح

الف) «۳» یا تلمیح (۰/۲۵) (صفحه ۱۲)

ب) «۴» یا استعاره (۰/۲۵) (صفحه ۵۸)

ج) «۲» یا متناقض‌نما (۰/۲۵) (صفحه ۸۰)

درس‌Box

متناقض‌نما (پارادوکس): هرگاه دو مفهوم متضاد با هم بیابند طوری که وجود یکی، دیگری را نقض کند؛ آرایه «متناقض‌نما» (پارادوکس) داریم: **مثال** حاضرِ غایب

پاسخ‌خیلی تشریحی

گزینه «الف»: تلمیح به آیه «لیس للانسان الا ما سعی» دارد.

گزینه «ب»: رگ روح (استعاره مکنیه) و تشخیص است.

گزینه «ج»: آرامش طوفانی متناقض‌نماست.

۲۲

کنایه را در عبارت زیر بیابید و مفهوم کنایی آن را بنویسید. (۵/۰ نمره)

«عزرائیل بیامد و به قهر، یک قبضه خاک از روی جمله زمین برگرفت و بیاورد. آن خاک را میان مکه و طائف، فرو کرد. عشق، حالی دو اسبه می‌آمد.»

راهنمای تصحیح « (۲۵/۰)، کنایه از «به سرعت و شتابان آمدن» (۲۵/۰) (صغفه ۵۷)

ویژگی «سهل ممتنع» در کدام عبارت دیده می‌شود؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) در زبان فارسی، احدى نتوانسته است مانند او حرف بزند و در عين حال، نظير حرف زدن او را هر روز در هر كوچه و بازار مي‌شنويم.
- ب) آن قدر خود را خم مي‌كرد كه به حدّ فهم ناچيز كودكانه من برسد. اين شيخ هميشه شاب، هم هيبت يك آموزگار را دارد و هم مهر يك پرستار.

راهنمای تصحيح >> گزینه «الف» (۲۵/۰) (صفحه ۷۷)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

ویژگی «سهل ممتنع» زبان سعدی، یعنی آثار سعدی در ظاهر ساده به نظر می‌رسد؛ اما کسی نمی‌تواند نظیر او حرف بزند یا بنویسد.

با توجه به متن درس «در کوی عاشقان»، هنگامی که جلال‌الدین مولانا و پدرش با شیخ فریدالدین عطار، ملاقات

کردند، عطار، کدام اثر خود را به جلال‌الدین کودک هدیه داد؟ (۲۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح >> اسرارنامه (۲۵/۰) (صفحه ۶۷)

مرحله ۳: آزمون نوبت اول | پایه یازدهم کلیه رشته‌ها

پدیدآورنده «تحفة الاحرار»، کدام اثر دیگر را پدید آورده است؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) اسرار التوحید ب) بهارستان ج) لیلی و مجنون د) مرصادالعباد

راهنمای تصحیح «گزینه «ب» یا بهارستان (۲۵/۰ صفحه ۱۶)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بررسی آثار دیگر: هر دو اثر «تحفة الأحرار» و «بهارستان» از «جامی» است.
اسرارالتوحید از «محمد بن منور» / لیلی و مجنون اثر «نظامی» / مرصادالعباد اثر «نجم‌الدین رازی» است.

پدیدآورنده کدام اثر نادرست معرفی شده است؟ آن را تصحیح کنید. (۵/۰ نمره)

«تذکرة الأولیا: عطار / فرهاد و شیرین: نظامی / روزها: محمدعلی اسلامی ندوشن / زندان موصل: کامور بخشایش / آغازگری تنها: مجید واعظی»

فرهاد و شیرین (۲۵/۰): وحشی بافقی (۲۵/۰) (صفحه ۱۰)

گول نخوری «فرهاد و شیرین» اثر وحشی بافقی را با «خسرو و شیرین» اثر نظامی اشتباه نگیرید.

راهنمای تصحیح

۲۷

مصراعی از شعر «زاغ و کبک» بنویسید که در آن دو بار واژه «قدم» تکرار شده باشد. (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح

بر قدم او قدمی می کشید (صفحه ۲۴) (فقط به مصرع کامل نمره تعلق می‌گیرد)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بر قدم او قدمی می کشید/ وز قلم او رقمی می کشید

۲۸

در بیت زیر، یک واژه جابه‌جا شده است، آن را در جای خود قرار دهید. (۲۵/۰ نمره)

«دلم زین هم‌رهان سست عناصرِ گرفت / شیر خدا و رستمِ دستانم آرزوست»

راهنمای تصحیح

زین هم‌رهان سست عناصرِ دلم گرفت (۲۵/۰) (صفحه ۶۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

زین هم‌رهان سست عناصرِ دلم گرفت / شیر خدا و رستمِ دستانم آرزوست

مصراع دوم بیت «دی شیخ با چراغ همی گشت گردِ شهر» در کدام گزینه آمده است؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) گفت: «آن که یافت می نشود آنم آرزوست»

ب) کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۶۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ دی شیخ با چراغ همی گشت گردِ شهر / کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست

قلمرو فکری (۸ نمره)

الف) درک مطلب (۴ نمره)

۳۰ مفهوم مشترک موارد داده شده را بنویسید. (۵/۰ نمره)

الف) مردمی که به خانه‌های تاریک و بی‌دریچه عادت کرده‌اند، از پنجره‌های باز و نورگیر، گریزان هستند.

ب) هر آن مور کز خار خورد آیدش / چو خرما دهی دل به درد آیدش

راهنمای تصحیح >> ترک عادت سخت است (۵/۰) (صفحه ۴۲) (یا هر پاسخ مشابه دیگر)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ انسان‌های سنت‌گرا با باورهای قدیمی و کهنه، از ارتباط با دنیای جدید و افکار نو، گریزان هستند.

مفهوم کلی عبارت‌های داده‌شده را بنویسید. (۵/۰ نمره)

الف) مولانا با همهٔ استادان خویش، خدمت شمس زانو زد.

ب) گرت ز دست برآید، چو نخل باش کریم

راهنمای تصحیح

الف) شاگردی کردن مولانا در برابر شمس (صفحه ۶۸)

ب) بخشندگی، بخشش (صفحه ۳۳) (ذکر یک مورد کافی است)

پاسخ خیلی تشریحی

در بیت «الف» زانو زدن در خدمت کسی، کنایه از «شاگردی کردن» است و در بیت «ب» واژه «کریم» به معنی «بخشنده» است و شاعر توصیه می‌کند که همچون درخت نخل، باید «بخشنده» بود.

شاعر در بیت زیر، چه صحنه‌ای از نبرد را توصیف می‌کند؟ (۲۵/ نمره)

«ولی چندان که برگ از شاخه می‌ریخت / دو چندان می‌شکفت و برگ می‌کرد»

راهنمای تصحیح

بسیاری سپاه مغول (۲۵/۰) (صفحه ۲۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در این بیت، به بسیاری سپاه مغول اشاره شده است. شاعر با تشبیه سربازان مغول به «برگ» این صحنه زیبا را توصیف کرده است:

چندان که سربازان مغول مثل برگ درختان فرو می‌ریخت، باز هم این برگ‌ها دو برابر می‌روید. (بر تعداد سربازان افزوده می‌شد).

۳۳

با توجه به متن زیر، گفته‌های ابلیس درباره کدام بخش از وجود انسان است؟ (۲۵/۰ نمره)

ابلیس با خود گفت: «هر چه دیدم، سهل بود، کار مشکل اینجاست. اگر ما را آفتی رسد از این شخص، از این موضع تواند بود.»

راهنمای تصحیح >> دل یا قلب (۲۵/۰) (صفحه ۵۹)

شیطان با خود گفت: «هرچه (از جسم انسان) دیدم، سهل و آسان بود، کار مشکل، قلب اوست. اگر به ما آسیبی از سوی انسان برسد، از این جایگاه (قلب) خواهد بود.»
در این عبارت به ارزش و جایگاه قلب انسان اشاره شده است که جایگاه خداوند است و شیطان به آن راهی ندارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

۳۴

آیه «لا تُدرکُ الأبصار و هو یدرکُ الأبصار» با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) گفتند یافت می‌نشود، جُسته‌ایم ما / گفت: «آن که یافت می‌نشود آنم آرزوست»
 ب) پنهان ز دیده‌ها و همه دیده‌ها از اوست / آن آشکار صنعتِ پنهانم آرزوست

راهنمای تصحیح «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۶۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مفهوم آیه: «دیدگان هرگز او را در نمی‌یابند، با این که او دیدگان را درمی‌یابد.»
 گزینه «الف» به مفهوم «یافت نشدن انسان کامل و واقعی» اشاره دارد.

۳۵ مفهوم عبارت زیر چیست؟ (۵/۰ نمره)

«گاه احساس می‌کردیم که یک روز اسارت، به اندازه هفته‌ها و ماه‌های روزهایی که آزاد بودیم طول می‌کشید.»

راهنمای تصحیح >> سختی دوران اسارت طوری که زمان بسیار کند می‌گذشته است. (۵/۰) (صفحه ۴۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ نویسنده با جمله «یک روز، اندازه هفته‌ها و ماه‌ها می‌گذشت» به گُندی زمان اشاره می‌کند، یعنی آن‌قدر دوران اسارت، سخت و طاقت‌فرسا بود که زمان، بسیار گُند می‌گذشت.

هریک از قسمت‌های مشخص‌شده به کدام ویژگی اخلاقی قاضی بست اشاره دارد؟ (۵/۰ نمره)

«آنچه دارم از اندک مایه حطام دنیا حلال است و کفایت است و به هیچ زیادت حاجتمند نیستم.»

راهنمای تصحیح «حلال خوار بودن (۲۵/۰) قناعت (۲۵/۰) (صفحه ۲۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ گوینده با بیان واژه «حلال» نشان می‌دهد که به حلال و حرام معتقد است و با آوردن عبارت «کفایت است» قانع بودن خود را نشان می‌دهد.

۳۷

مفهوم بیت «چه در کار و چه در کار آزمودن/ نباید جز به خود، محتاج بودن» با کدام بیت یکسان است؟ (۲۵/ نمره)

- الف) چنان سعی کن کز تو ماند چو شیر / چه باشی چو روبه به وامانده، سیر؟
ب) بخور تا توانی به بازوی خویش / که سعیت بود در ترازوی خویش

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» (۲۵/ صفت ۱۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ مفهوم بیت صورت سؤال و گزینه «ب»: تکیه بر تلاش خود و به خود متکی بودن است.
مفهوم گزینه «الف»: شجاع و تلاشگر و بخشنده بودن همچون شیر، نه چون روباه محتاج دیگران بودن

عبارت زیر کدام شخصیت را توصیف می‌کند؟ (۲۵/۰ نمره)

۳۸

«پیشاپیش سپاه، سوار بر اسبی کوه‌پیکر و چابک، همچون معبدی که بر فراز تپه‌ای جلوه‌گری کند، دل از ناظران می‌برد.»

راهنمای تصحیح >> عباس میرزا (۲۵/۰) (صفحه ۴۱)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

تشبیه عباس میرزا به «معبد» گذشته از تصویر زیبایی که ساخته، از دیدگاه نویسنده نوعی تقدس بخشیدن به کار عباس میرزا نیز هست با اینکه وی، برای دفاع از وطن می‌رفت و گویی مردم او را برای این کار می‌پرستیدند.

هر یک از موارد ستون «الف» را به مفهوم آن در ستون «ب» وصل کنید. (یک مفهوم اضافی است). (۷۵/۰ نمره)

الف	ب
الف) شما در گل منگرید، در دل نگرید	۱- رازداری عاشقانه
ب) نیست جانم محرم اسرار عشق / هر که را در جان، غم جانانه نیست	۲- برتری عشق بر عقل
ج) از سر تعمیر دل بگذر که معماران عشق / روز اول، رنگ این ویرانه، ویران ریختند	۳- توجه به باطن به جای ظاهر
	۴- درمان ناپذیری عشق

راهنمای تصحیح

الف) «۳» یا توجه به باطن به جای ظاهر (صفحه ۵۸/۰)

ب) «۱» یا رازداری عاشقانه (صفحه ۶۲/۰)

ج) «۴» یا درمان ناپذیری عشق (صفحه ۵۵/۰)

پاسخ خیلی تشریحی

الف) در گل نگاه نکردن، به مفهوم «توجه نکردن به ظاهر» و به دل نگاه کردن، به مفهوم «توجه به باطن و حقیقت» است.

ب) عبارت «جانم محرم اسرار عشق نیست» به مفهوم «رازداری عاشقانه» اشاره دارد.

ج) عبارت «از سر تعمیر دل بگذر» یعنی درد عشق قابل درمان نیست و دل عاشق تعمیر و آباد نمی‌شود.

ب) معنی و مفهوم اشعار و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. (۴ نمره)

یقین، مرد را دیده بیننده کرد / شد و تکیه بر آفریننده کرد (۷۵/۰ نمره)

۴۰

راهنمای تصحیح >> ایمان قلبی (۷۵/۰) چشمان مرد را باز کرد (او را آگاه کرد) (۲۵/۰) رفت و به خدا توکل کرد (دست از تلاش

برداشت) (۲۵/۰) (صفحه ۱۰)

پاسخ‌دهی تشریحی ✓ در این بیت، «یقین» به معنی «ایمان قلبی» و فعل «شد» به معنی «رفت» است.

این صِلّت فخر است؛ اما مرا به کار نیست. (۷۷۵/۰ نمره) ۴۱

راهنمای تصحیح >> این هدیه (پاداش) (۲۵/۰) مایه افتخار است (۲۵/۰) اما به درد من نمی‌خورد. (۲۵/۰) (صفحه ۲۰)

۴۲ در آن دریای خون، در قرص خورشید / غروب آفتاب خویشتن دید (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح >> در سرخی آسمان هنگام غروب (۲۵/۰) نابودی و پایان کار خود را دید. (۲۵/۰) (صفحه ۲۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ با توجه به «قرص خورشید»، در این بیت، «دریای خون» استعاره از سرخی آسمان هنگام غروب است.

بیچاگرگی ورا چو دیدند / در چاره‌گری زبان کشیدند (۰/۷۵ نمره) ۴۳

راهنمای تصحیح >> زمانی که درماندگی او (پدر مجنون) را دیدند (۰/۲۵) برای یافتن راه چاره (۰/۲۵) به گفت‌وگو نشستند. (۰/۲۵) (صفحه ۵۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ خویشان مجنون، وقتی درماندگی پدر مجنون را دیدند، برای یافتن راه چاره‌ای (درمان کردن عشق مجنون و رها کردن او از بند این عشق) به گفت‌وگو نشستند.

روزی چند صبر کنید تا من بر این یک مشت خاک، دست‌کاری قدرت بنمایم. (۰/۲۵ نمره)

راهنمای تصحیح

چند روز کوتاه صبر کنید (۰/۲۵) تا من بر این یک مشت خاک (قالب آدم) (۰/۲۵) هنر و قدرت خود را نشان دهم.

(۰/۲۵) (صفحه ۵۸)

پاسخ خیلی تشریحی

این جمله از جانب خداوند خطاب به فرشتگانش است که می‌فرماید: چند روز کوتاه صبر کنید تا هنر و قدرت (دست‌کاری) خود را بر این خاک (آدم) نشان دهم.

سراچه ذهنم آماش می‌کرد. (۵/۰ نمره) ۴۵

راهنمای تصحیح >> بسیار بهره می‌بردم و می‌آموختم. (۵/۰) (صفحه ۷۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ معنی واژه‌ها:

سراچه (خانه کوچک)، آماش (ورم کردن)

در این جمله، نویسنده ذهن خود را به خانه‌ای کوچک، مانند کرده است که سرشار از اطلاعات می‌شد.